

Synspunkterne af hans Krav paa guddommelig Ret og hans Hævdelse af sin Ret over for Paven og Kejseren, derpaa Centralmyndighedernes Organisation med særligt Hensyn til Kanslerens, Generalkontrollørens og Statssekretærernes Myndighed og Hærens og Flaadens Forvaltning samt endelig Provinsintendanterne. Særlig Interesse knytter sig til Undersøgelsen om den gallikanske Deklaration af 1682, om Statssekretærene og om Intendantembedets Udvikling. Hvad man savner er en Drøftelse af Spørgsmaalet om den enevældige Konges Afhængighed af Rigets saakaldte Fundamentallove eller Ubundethed af disse. Men maaske vil Forf. tage dette Problem op til Behandling i det Værk, som han lover som sit næste, og som bl. a. skal skildre Generalstændernes og Parlamenternes Retsforhold, et Værk som man maa imødesee med stor Interesse.

J. A. F.

Det af Prof. Adalbert Wahl længe forberedte Arbejde om Revolutionen og Napoleonstiden er nu fremkommet i Below og Meinecke's Handbuch der mittelalterlichen und neueren Geschichte med Titel: *Geschichte des europäischen Staatensystems im Zeitalter der französischen Revolution und der Freiheitskriege (1789—1815)* (München u. Berlin, 1912). I ringere Grad end man maaske kunde have ventet gaar det ind paa Landenes indre Forhold, og kun som Baggrund mærker man derfor ogsaa den Særopfattelse af Revolutionen, som Forf. i andre Skrifter har gjort sig til Talsmand for (se herom min Bog: Den nyeste Tids Historie I, 2. Udg., 1912, S. 7). Hvad den derimod giver, er en Udsigt over de mellemstatslige Konflikter, baade de diplomatiske og militære. Denne Udsigt fortjener i høj Grad Anerkendelse ved den omfattende Litteraturkendskab, der ligger til Grund for den, den klare Problemstilling og den interessante Vurdering. Jeg skal her ganske kort berøre Forf.'s Opfattelse af nogle Hovedspørgsmaal. Trafalgarslaget staar for ham som det vigtigste og mest afgørende Slag i hele Tidsalderen, fordi det endeligt afsluttede Kampen mellem England og Frankrig om Herredømmet over Havene og drev Napoleon ind paa det for ham selv saa

fordærlige Fastlandsspærringssystem. Napoleon selv staar for Forf. som en Efterfølger af det 18. Aarh. ved sin Politiks Mangel paa Sans for Nationaliteterne; naar han 1793—94 var en Tilhænger af Bjerget, var dette ikke alene en Følge af klog Beregning, men ogsaa fordi han i hele sit Væsen var i Slægt med Terroristerne, om dem end langt overlegen i Talent; Forf. faar herved Lejlighed til at fremhæve den af ham altid saa stærkt betonedede Forskel mellem Mændene af 1793 og dem af 1789. Mærker man i disse Sætninger den saa stærke Tilspidsning af Meninger, som er karakteristisk for W., saa ser man paa den anden Side i hans Opfattelse af det meget omtvistede Spørgsmaal om Ansvaret for Brudet paa Amiensfreden en original Evne til Nuancering. Han opfatter nemlig Forholdet saaledes at Napoleon troede at kunne tillade sig alle Overgreb og alligevel at kunne opretholde Freden; dog tilføjer han, at N. sikkert troede paa en senere Krig med England og overraskedes ved dettes Fredsbrud (de sidste Sætninger er i alt Fald utvivlsomt rigtige). I Skildringen og Bedømmelsen af Cannings Politik over for Danmark 1807 er W. stærkt paavirket af Holland Rose, men kun lidet bekendt med de danske Indlæg i Sagen (i sin Litteraturangivelse S. 9 blander han ogsaa paa underlig Maade Holms forskellige Arbejder sammen).

J. A. F.